

ارائه کننده: سپیده طباطبائی

موضوع: ماده ۶۸ اساسنامه رم

سطح: مقدماتی

تاریخ ضبط: ۲۹ نوامبر ۲۰۱۸ میلادی / ۸ اذر ۱۳۹۷

مکان ضبط: لاهه هلند

زمان: ۹:۳۳ دقیقه

لینک ویدئو: <https://www.cilrap.org/cilrap-film/68-tabatabaie>

لینک متن: <http://www.legal-tools.org/doc/98c059/>

اینجانب سپیده طباطبائی تفسیر مختصری از ماده ۶۸ «اساسنامه رم» که به وضع مقرراتی در راستای حفاظت و مشارکت و جبران خسارت قربانیان و شاهدان آنان اختصاص یافته، ارائه می‌دهم.

اساسنامه رم و «قواعد آیین دادرسی و ادله اثبات» دیوان کیفری بین المللی پیشرفته ترین حقوق را برای حمایت از قربانیان از زمان تشکیل دادگاه های بین المللی کیفری در نظر گرفته است.

بر اساس مقررات اساسنامه رم، برای نخستین بار در دادگاه های کیفری بین المللی قربانیان این حق را خواهند داشت که خود به عنوان طرف دعوی برای درخواست «جبران خسارت» به دیوان مراجعه کنند. بر اساس مقررات اساسنامه رم، برای نخستین بار در تاریخ دادگاه های کیفری بین المللی به قربانیان حق شرکت در رسیدگی های دادگاه و امکان ارائه دیدگاه و نگرانی هایشان اعطا شده است. چنین مشارکت گسترده ای نشان دهنده توسعه و تحول تاریخی عدالت کیفری بین المللی می باشد. اساسنامه رم و آیین دادرسی دیوان به قربانیان نقش مستقلی اعطا کرده و برخلاف دیگر دادگاه های کیفری بین المللی ویژه که قربانیان تنها از طریق دادستان، قضات و یا اشخاص ثالث می توانستند به منافع و حقوقشان دست یابند، در دیوان کیفری بین المللی می توانند خود دیدگاه ها و نگرانی هایشان را در همه مراحل رسیدگی در صورتی که به منافع و حقوقشان ضرری رسیده باشد مطرح کنند. قربانیان از حق داشتن نماینده قانونی نیز در دیوان کیفری بین المللی نیز برخوردار می باشند.

قربانیان از طرق مختلفی امکان مشارکت در روند رسیدگی دیوان را دارا هستند. آنان می توانند اطلاعات، مدارک و شواهدی را در ارتباط با ارتکاب جرمی که در حیطه صلاحیت دادگاه می باشد به دادستان ارائه دهند. این اطلاعات می تواند منجر به شروع تحقیقات و پیگرد متهمین شود و یا به پیگرد و تحقیقات در جریان رسیدگی دیوان کمک کند. سازمان های غیر دولتی و دیگر اعضا جامعه مدنی نیز میتواند اطلاعات خود را به دیوان ارائه کنند. دیوان هیچ قاعده و شکل ویژه ای برای روش و فرم این اطلاعات در نظر نگرفته است. قربانیان این حق را دارا هستند که از دادستان بخواهند که اطلاعات آنان را محرمانه نگاه دارد.

قربانیان همچنین می‌توانند در پیشگاه دیوان به درخواست دادستان، وکیل مدافع و یا دیگر قربانیان ادای شهادت کنند. قربانیان در مقام شاهد تنها می‌توانند مدارک و شواهدی را به دیوان ارائه دهند که مورد درخواست طرفین دعوا بوده و تنها باید به سوالات مرتبط پاسخ دهند. در نتیجه قربانیانی که در مقام شاهد در دادگاه حاضر می‌شوند این امکان را نخواهند داشت که دیدگاه‌ها و نگرانی‌های خود را در دیوان اعلام کنند.

ماده ۶۸ اساسنامه رم به وضع مقرراتی برای حفاظت از قربانیان و شاهدان و مشارکت آنان در همه مراحل دادرسی دیوان اختصاص یافته است.

بند اول ماده ۶۸ مقرر داشته که دیوان موظف است به منظور حفظ امنیت و سلامت جسمی و روحی و همچنین حیثیت و حریم خصوصی قربانیان و شاهدان با در نظر گرفتن همه عوامل مرتبط با سن، جنسیت، شرایط جسمی و همچنین ماهیت ویژه در جرایم خشونت‌های جنسی و یا تجاوز به زنان و کودکان، تدابیر و مقررات ویژه‌ای را در تحقیق و پیگرد این جنایت در نظر گیرد.

بر اساس بند دوم، به منظور حفاظت از قربانیان، شاهدان و یا متهم، جلسات رسیدگی دادگاه می‌تواند به صورت غیرعلنی برگزار شود و اجازه ارائه مدارک و شواهد از طریق وسایل الکترونیکی و دیگر روش‌های مخصوص نیز وجود دارد. این ترتیبات به ویژه در مورد قربانیان و شاهدان تجاوزهای جنسی یا کودکان بزه دیده نیز اعمال خواهد شد.

بند سوم این ماده تدابیر پیشرفته‌ای را در مورد حفاظت و مشارکت قربانیان در روند دادرسی در نظر گرفته است که از حقوق برجسته قربانیان در اساسنامه رم محسوب می‌شود. براساس این بند، دیوان این حق را به قربانیان می‌دهد که هر زمانی که تشخیص دهند منافعشان تحت تاثیر قرار می‌گیرد، اجازه خواهند داشت که دیدگاه‌ها و نگرانی‌هایشان را در مراحل مختلف دادرسی بیان کنند. آنان می‌توانند از دادگاه بخواهند که دیدگاه‌ها و منافع آنان لحاظ شود اما این اصل باید به گونه‌ای اعمال شود که ناسازگار با حقوق متهم و اصول محاکمه عادلانه و «دادرسی بیطرفانه» و منصفانه نباشد. قربانیان می‌توانند دیدگاه‌ها و نگرانی‌های خود را از طریق نمایندگان قانونی بر طبق اصول آیین دادرسی و ادله اثبات دیوان در طول فرایند دادرسی ارایه دهند.

حق مشارکت به موجب این ماده شامل قربانیانی می‌شود که از جرمی که در صلاحیت دیوان و مورد رسیدگی قرار می‌گیرد، متأثر شده و بر مصالح و منافعشان خدشه وارد شده باشد. در اینجا می‌بایست بین «قربانیان مستقیم» و قربانیان غیر مستقیم تفکیک قائل شد. قربانیان مستقیم کسانی هستند که با وقوع جرم، مستقیماً به یکی از حقوق قانونی آنان صدمه وارد شده است، درحالی‌که قربانیان غیر مستقیم، از وقوع جرم علیه شخص ثالث متأثر شده‌اند. در اساسنامه، اشاره به قربانیانی شده است که وقوع جرم، منافع شخصی آنان مستقیماً را تحت تاثیر قرار داده است. بدین ترتیب، آن دسته از قربانیان که به منافع شخصیشان صدمه‌ای وارد نشده است نمی‌توانند به استناد بند ۳ ماده ۶۸ اساسنامه درخواست مشارکت در فرایند دادرسی دیوان را بنمایند. این امر از لحاظ عملی نیز بسیار واجد اهمیت است زیرا جرایم در صلاحیت دیوان عمدتاً در سطحی وسیع واقع میشوند و عدم محدودیت حق مشارکت به گروه خاص از قربانیان میتواند موجب اختلال در فرایند دادرسی شود.

حق مشارکت فراگیر است و شامل تمامی مراحل دادرسی میشود و بدین معنا که هم شامل مرحله تحقیق و تعقیب و هم مرحله دادرسی می‌باشد. البته این امر منوط به این است که این مشارکت از طرف دیوان، مناسب تشخیص داده شده و مغایر با حقوق متهم و دادرسی منصفانه و بی‌طرفانه نباشد.

مشارکت قربانیان در فرایند دادرسی میتواند به صورت مشارکت مستقیم قربانی یا مشارکت غیرمستقیم و از طریق انتخاب نماینده قانونی باشد. با توجه به بند ۳ ماده ۶۸ مشارکت نماینده قانونی برای بیان دیدگاه‌ها و نگرانیهای قربانی در صورتی مجاز خواهد بود که دیوان با توجه به قواعد دادرسی و ادله آن را مناسب تشخیص دهد.

شرایط مربوط به انتخاب نماینده قانونی در ماده ۹۰ قواعد آیین دادرسی و ادله اثبات دیوان آمده است. مطابق این ماده، قربانی درمورد انتخاب نماینده قانونی آزاد خواهد بود و در صورت تعدد قربانیان، دادگاه می تواند با مساعدت رییس دبیرخانه از قربانیان یا گروه خاصی از آنها درخواست نماید که نماینده یا نمایندگان مشترکی را انتخاب نمایند.

در صورتیکه قربانیان در مهلت مقرر توسط دیوان، نماینده یا نمایندگان منتخب خود را به دیوان معرفی نکنند، دیوان می تواند برای آنان نماینده مشترک انتخاب کند. شعب دیوان و دبیرخانه در انتخاب نماینده مشترک باید مطمئن شوند که نماینده یا نمایندگان انتخابی، منافع تمامی قربانیان، به ویژه به لحاظ سن، جنسیت، شرایط جسمی و ماهیت جرم ارتكابی را به دیوان منتقل می کنند. در صورتی که قربانیان از امکانات کافی برای پرداخت هزینه نماینده قانونی مشترک که دیوان انتخاب کرده برخوردار نباشد، آنان میتوانند از مساعدت دبیرخانه برخوردار شود.

به موجب ماده ۹۳ قواعد آیین دادرسی و ادله اثبات دیوان، شعب دادرسی و قضات می توانند دیدگاه های قربانیان شرکت کننده در دادرسی و یا نمایندگان آنان را در مورد هر مسئله ای در صورت لزوم جویا شوند. به موجب بند ۴ ماده ۸۲ اساسنامه، نمایندگان قانونی قربانیان می توانند درخواست تجدید نظر خود را نیز به شعب رسیدگی ارائه دهند.

به موجب بند ۴ ماده ۶۸، «بخش قربانیان و شاهدان دبیرخانه دیوان» می تواند به دادستان و یا قضات دیدگاه ها و توصیه های مربوط به اقدامات حفاظتی مناسب، تدارکات امنیتی، مشاوره و کمک در راستای بند ۶ ماده ۴۳ را ارائه نماید.

این بود شرح مختصری بر ماده ۶۸ و حقوق قربانیان در پیشگاه دیوان کیفری بین المللی.